

- Det er svikt i tilbudet til eldre på flere områder

Tine Dommerud

Eldre risikerer å bli underernært, de kan få verge uten å bli spurt, og de kan bli utsatt for tvang på sykehjem, ifølge ny rapport.

Eldre- og folkehelseminister Åse Michaelsen (Frp) deler bekymringen etter å ha lest rapporten. - Denne rapporten bekrefter at det er svikt i tilbudet til eldre i kommunene på flere områder. Vi skal nå gå grundig igjennom funnene og anbefalingene, sier hun.

Norges nasjonale institusjon for menneskerettigheter (NIM) står bak rapporten. I år har de sett nærmere på syv områder de mener øker risikoen for at Eldres menneskerettigheter brytes:

- Vergemål
- Tvungen helsehjelp
- Aldersdiskriminering utenfor arbeidslivet
- Mulighet til informasjon og kommunikasjon
- Helsehjelp, underernæring og uheldig legemiddelbruk
- Vold og seksuelle overgrep
- Eldre lesbiske, homofile, bifile trans- og intetkjønnspersoners møte med helsevesenet

- På samtlige områder ser vi at det er viktig med årvåkenhet. Vi kan risikere at menneskerettighetene blir brutt, sier Gro Nystuen, fagdirektør i NIM.

Hun legger til at selv på områder hvor ikke mange eldre rammes, kan det være veldig alvorlig for dem det gjelder.

Underernærte eldre blir syke

Rapporten støtter seg blant annet på stortingsmeldingen «Leve hele livet». Her kommer det frem at underernæring hos eldre kan øke risikoen for helseproblemer. Fleire faller, kommer på sykehus eller sykehjem.

Underernærte eldre får dessuten mindre motstandskraft og blir dermed oftere alvorlig syk.

Det er en menneskerettslig utfordring at det er for lite kunnskap om kvaliteten på eldreomsorgen generelt og at mange eldre er underernærte, konkluderer NIM.

- For vide fullmakter for verger

I dag er det registrert ca. 36.200 vergemål for voksne. En verge er en person som skal ivareta en annens interesser, disse kan være både økonomiske, personlige eller andre.

Ifølge Riksrevisjonen har vergene for vide fullmakter på grunn av manglende tilpasning til den enkelte, noe som fører til at rettssikkerheten svekkes for dem som er under vergemål.

- Myndighetene bør sørge for at vergemålsloven endres slik at rettssikkerheten styrkes for personer uten samtykkekompetanse enten de motsetter seg vergemål eller ikke, mener Riksrevisjonen.

Eldreministeren har mottatt en rapport om at eldre i Norge kan oppleve brudd på menneskerettighetene. Foto: Rolf Øhman

I over halvparten av sakene der voksne er satt under vergemål, er det ikke dokumentert at Fylkesmannen har snakket med dem vergemålet gjelder.

NIM mener dette er alvorlig.

- Myndighetene bør sørge for at loven tolkes og praktiseres slik at den enkeltes selvbestemmelsesrett respekteres i størst mulig grad. Som en del av dette bør de sørge for individtilpassede vergemål, det gjelder også for personer uten samtykkekompetanse, sier fagdirektør Gro Nystuen.

Ingen vet hvor ofte eldre

Rapporten baserer seg på forskning og fakta på de syv ulike områdene. Nystuen sier staten har plikt til å sikre at menneskerettighetene ikke blir brutt.

- Selv om lovverket skal sikre gode og forsvarlige helsetjenester og hindre overgrep, viser et stort omfang forskning, tilsyn og rapporter at lovverket ikke blir fulgt i praksis.

NIM er også bekymret over tvungen helsehjelp mot eldre. De slår fast at bare halvparten av landets kommuner har registrert hvor mye tvang de bruker i helse- og omsorgstjenesten.

- Helsetilsynet bør iverksette landsomfattende undersøkelser for å kartlegge hvordan tvungen helsehjelp utføres på sykehjemmene, og sikre at helsepersonell på sykehjem faktisk vet hvordan de skal vurdere samtykkekompetanse, hva som er gyldig samtykke og hva som skal til for å ivareta det minste inngreps prinsipp.

Vil heve ansattes kompetanse

Eldre- og folkehelseminister Åse Michaelsen sier samfunnet må sørge for at alle eldre får en trygg og aktiv alderdom.

- Gjennomføringen av eldrereformens «Leve hele livet» blir viktig for å gi eldre en tryggere hverdag og for å unngå svikt i tilbudet, sier hun.

- Vi må sørge for en faglig sterk helse- og omsorgstjeneste. Regjeringen bruker derfor over 1,5 milliarder i år for å heve de ansattes kompetanse. Det er også svært viktig at vi har dyktige ledere som skaper gode arbeidsmiljøer og tiltrekker seg flinke fagfolk. Regjeringen har derfor satset mye på ledelse i helsesektoren med blant annet egen lederutdanning for kommunehelsetjenesten.

FAKTA

Dette er NIM

Norges nasjonale institusjon for menneskerettigheter (NIM) har som mandat å fremme og beskytte menneskerettighetene.

Det betyr at de skal si klart fra om menneskerettighetenes krenkes. De skal også peke på svakheter i loven eller på praksis som øker risikoen for at brudd på menneskerettighetene begås.

36.200

En verge er en person som skal ivareta en annens interesser, både økonomiske, personlige eller andre. I dag er det registrert ca. 36.200 vergemål for voksne i Norge.

Ifølge Riksrevisjonen har vergene for vide fullmakter på grunn av manglende tilpasning til den enkelte, noe som fører til at rettssikkerheten svekkes for dem som er under vergemål.

Vi må sørge for en faglig sterk helse- og omsorgstjeneste

Åse Michaelsen,
eldre- og folkehelseminister

